

Fatma Kaya
Ali Liazid

Leerplannen Turks en Arabisch

Eerste stap naar aansluiting in de basisvorming

Turks en Arabisch zijn nog bepaald geen talen die automatisch ter sprake komen wanneer er gesproken wordt over het onderwijs in de moderne vreemde talen, hoewel deze talen al sinds 1987 de officiële status hebben van moderne taal en daarmee gelijkstaan aan moderne vreemde talen als Duits, Frans en Engels. Een verklaring voor de onbekendheid met deze exotische loten aan de stam van de moderne talen is wellicht gelegen in het feit dat tot voor kort leermiddelen en leerplannen voor Turks en Arabisch ontbraken. Het recente verschijnen van de leerplannen Turks en Arabisch voor vbo/mavo brengt de verwachting met zich mee dat een verandering in de beeldvorming en een fundamentele erkenning van het belang van deze talen in het verschieft ligt.

Aansluiting

In beide leerplannen, die op verzoek van het ministerie van OCenW ontwikkeld werden door het Instituut voor Leerplanontwikkeling (SLO), staan de aansluiting van het onderwijs in Turks en Arabisch bij de basisvorming en een gedifferentieerde doelgroep centraal. Kerndoelen van de basisvorming zoals die voor de moderne vreemde talen gelden, zijn voor Turks en Arabisch nooit geformuleerd. Dit is niet gebeurd om de doodeenvoudige reden dat Turks en Arabisch niet worden aangemerkt als verplichte vakken binnen de basisvorming. Bij de ontwikkeling van de leerplannen voor Turks en Arabisch is de bewuste keuze gemaakt om als uitgangspunten de kerndoelen van de moderne vreemde talen te nemen, zodat de aansluiting van Turks en Arabisch bij de basisvorming mogelijk zou zijn. Het voordeel hiervan is dat zo een eerste stap gezet kan worden in de richting van aansluiting bij en samenwerking met de overige talensecties. Bovendien biedt deze aanpak voordelen voor de leerlingen. Is het niet logischer voor leerlingen om verschillende talen via een gelijksoortige didactische aanpak aangeleerd te krijgen? Kerndoelen hebben verder als voordeel dat ze zo ruim ingevuld kunnen worden als taaldocenten dat wensen. Dit zal vooral het geval zijn wanneer de taaldocent te maken heeft met leerlingen die beschikken over voorkennis van het Turks of Arabisch.

Doelgroep

Vooralsnog bestaat de doelgroep van Turks of Arabisch uit leerlingen met een Turkse of Arabische taalachtergrond. De verwachting is echter dat deze doelgroep in de nabije toekomst een diversere samenstelling zal hebben. Ook leerlingen zonder een Turkse of Arabische taalachtergrond of leerlingen met minimale voorkennis – denk bijvoorbeeld aan kinderen uit gemengde huwelijken of kinderen die in het basisonderwijs geen Turks of Arabisch hebben gehad – zullen in toenemende mate deze vakken willen volgen. Met deze differentiatie in de samenstelling van de doelgroep is in het leerplan bewust rekening gehouden. Formeel heeft immers iedere leerling het recht om Turks en/of Arabisch te volgen. In de praktijk gebeurt dit echter nauwelijks vanwege het ontbreken van een examen en gedifferentieerde leermiddelen. Aan beide wordt momenteel gewerkt.

Discrepancie

In het derde hoofdstuk van beide leerplannen staat de voorbereiding op het examenjaar centraal. De uitwerking van dit stuk is gebaseerd op de examenregeling zoals die door het ministerie is vastgesteld. In bepaalde opzichten kan men een discrepantie waarnemen tussen het startniveau van leerlingen zonder voorkennis en het niveau dat in het examenjaar vereist wordt. In de praktijk blijkt dat voor een aantal starters de exameneisen te hoog liggen. Dit kan in de toekomst anders gaan uitpakken als er aan betere randvoorwaarden gewerkt wordt. Op dit moment valt er met name voor het vak Arabisch nog veel te verbeteren. Dit vak maakt een moeizame ontwikkeling door, mede doordat de voorhanden zijnde leermiddelen verre van toereikend zijn.

Vrijheid

Hoewel voor de uitgangspunten van de leerplannen Turks en Arabisch de moderne vreemde talen als basis dienden, is er wel ruimte gecreëerd voor de cultuurgebonden elementen van deze talen. Dit is het duidelijkst te merken in het domein socio-culturele competentie. De taaldocent krijgt door deze aanpak alle vrijheid om een eigen invulling te geven aan dit domein.

Ook bij het trainen van de verschillende vaardigheden krijgt de taaldocent de ruimte om te differentiëren al naar gelang de mate van voorkennis van de leerlingen. Zo zal de spreek- en luistervaardigheid van Turkse leerlingen vaak al ontwikkeld zijn. Bij deze leerlingen zal de taaldocent meer aandacht kunnen besteden aan lees- en schrijfvaardigheid. Deze differentiatie ligt bij het Arabisch iets anders.

Voor dit vak moeten de leerlingen die op nulniveau starten eerst het zoghten aanloopprogramma doorlopen, dat een half jaar in beslag neemt. Daarin leren de leerlingen onder andere het schrift onder de knie te krijgen.

Extra's

Vergeleken met de leerplannen van de moderne vreemde talen voor de basisvorming bieden de leerplannen Turks en Arabisch de gebruikers een aantal extra's. Ten eerste zijn voor het gemak in beide leerplannen integrale vertalingen opgenomen (Nederlands-Turks en Nederlands-Arabisch). Ten tweede is er een apart hoofdstuk gewijd aan het examenjaar van de mavo (dat buiten de basisvorming valt), dat is voorzien van voorbeeldmateriaal. Tot slot zijn in de leerplannen voorbeelden opgenomen bij de verschillende vaardigheden. Hieronder volgen enkele van dergelijke voorbeelden uit de leerplannen Turks en Arabisch.

De voorbeelden uit het leerplan Turks betreffen leesopdrachten die aansluiten bij de basisvorming. De voorbeelden uit het leerplan Arabisch betreffen een voorbeeld uit het aanloopprogramma en een voorbeeld van een schrijfofdracht.

• **Voorbeeld van een leesopdracht uit het leerplan Turks**

Onderstaande leesopdracht is bij uitstek geschikt voor leerlingen zonder voorkennis van het Turks. Het gaat er bij deze tekst om dat de leerlingen leesvaardiger worden en niet zozeer dat ze juist deze tekst tot in de details begrijpen. Aan de opdrachten is ook te zien dat het een leesopdracht is die gebaseerd is op leesstrategieën.

Voordat de tekst in de klas wordt gelezen kan de docent aan de hand van het plaatje aan leerlingen vragen waar ze denken dat de tekst over gaat om zo hun voorkennis te activeren en hen ook voorspellingen te laten doen.

Voorbeeld van voorkennis activeren, voorspellingen doen, verifiëren en gericht informatie zoeken.
leerjaar 2, leerlingen met weinig voorkennis
leerjaar 1, leerlingen met voorkennis

Altın kalpli dazlaklar

ABD'nin Minnesota Eyaleti'ndeki Cambridge'de objektiflere poz veren bu genç dazlaklar, agresif dazlaklardan daha farklı bir görev üstlenmişler. Onlar altın kalpli dazlaklar. Bir okulun basketbol takımını oluşturan bu genç dazlaklar, 11 yaşındaki takım ve okul arkadaşları Kane Nelson'ın lösemisine yakalanmasından sonra kafalarını kazıtmişler. Kane'in kemoterapi tedavisinden başka şansı olmadığını ve er geç saçlarının dökülerek, başının kelleşeceğini bilen Tyler Kitlock (solda) ve Mitchell Anlauf (sağda) ile diğer takım arkadaşları, ona destek ve moral vermek, her zaman yanında yer aldıklarını belirtmek için saçlarını kazıttıklarını söylüyorlar.

Tekstvoorbeeld uit: *Hürriyet*, 17-1-1996

• **Nog een voorbeeld van een leesopdracht uit het leerplan Turks**

Hieronder volgt een voorbeeld van een leesopdracht met meerkeuzevragen uit een veelgebruikte metho-

de. De opdracht is veranderd in een oefening waarbij de leerlingen aan de hand van de zogenaamde ELZA-methode een tekst onder handen nemen. Leerlingen moeten hierbij in tweetallen werken en steeds met elkaar overleggen om tot een gemeenschappelijke oplossing te komen. In deze opdracht moeten ze onder andere het begin en einde van alinea's raden en/of voorspellen, waarbij van hen een actieve leeshouding wordt vereist.

De rol van de docent bij deze opdracht is die van begeleider; hij hoeft in principe alleen maar de instructies bij de opdracht toe te lichten. Veel wordt van de leerlingen zelf verwacht.

Werk in tweetallen

1. Uit de tekst die je zo krijgt zijn stukken weggelaten. Alleen het begin en het einde van zinnen of alinea's zijn blijven staan.

Kijk de tekst even heel kort in en stel jezelf daarbij de volgende vragen:

- A. Waar gaat de tekst over en waar kan ik dat aan zien?
  - B. Wat weet ik al van het onderwerp?
  - C. Op welke vragen zou de tekst antwoord geven? (En welke antwoorden weet ik al?)
- Schrijf wat je weet in enkele trefwoorden op. Je hebt maar kort de tijd, dus let op die kenmerken van de tekst en van de bladzijde die het meeste zeggen over de inhoud! (Bijv. wat voor een soort tekst is het eigenlijk?)

2. Overleg met je partner over wat er in de weggelaten gedeeltes van de tekst gestaan zou kunnen hebben. Het is de bedoeling dat jullie het eens worden over één oplossing, en over de argumenten daarvoor. Dat noteer je dan als volgt in een schema :

Voorbeeld

Tekstdeelnr.	Vermoedelijke inhoud	Aanwijzingen uit de tekst
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		

3. Vergelijk jullie oplossing met die van een ander tweetal. Probeer met z'n vieren te komen tot één gemeenschappelijke oplossing, op grond van argumenten waar jullie het alle vier over eens zijn.

4. Lees de volledige tekst. Ga na met het groepje van vier:
- wat klopt wel/niet van wat jullie dachten?
- had je het bij nader inzien ook kunnen weten?

4.2 Şimdiki Gençler Harika

Evet, gerçekten de "şimdiki gençler harika". Neden mi?

5. Aşağıdakiler biri 15, diğeri 17 yaşında iki çocuk annesi Nilgün Hanım'ın görüşleri:
10 "Günümüzün gençleri özgürlüğe daha düşkünler. Kendileriyle ilgili kararları

15 sonusunu duymak bile istemiyorlar. Kitap okumaktan hoşlanmıyorlar.

20 "Ben çocuk muyum, ne yaptığımı biliyorum." diyorlar. Karnedeki kırıntı ve düşük notaları suçunu da başkalarına yüküyorlar.

25 Evdeki yemekler ne kadar güzel olursa olsun. Sonra da: "Anne, neden bana az harcılık veriyorsun?" diye bağırıyorlar. Hep daha güzel, daha yakışıklı olmak istiyorlar.

30 Tandırdığımız bütün anneler bundan şikayetçi. Tatilde Türkiye'ye gidiyoruz. Biz akrabalarımızı ziyaret edelim derken, onlar arkadaşlarıyla gezmek istiyorlar. Yabancı dili öğreniyorlar. Bunlar güzel de; bizi hiç düşünmüyorlar.

35 Birçok genç, "Yine birçok genç hırsızlık yapıyor. Ne kendilerini ne de ailelerini ypratıyorlar" diyorlar. Bugün "moda" olan yarı "demode" oluyor. Kaldırıp bir köşeye atıyorlar. "Yavrum bizim bankamız mı var?" diye sorunca "Ama anne, almamızız demiyorlar mı, inanın o an ölelim

40 geliyor. Bazı gençler de bir baltaya sap olmadan evden ayrılmak istiyorlar. Evden kaçan gençler kendilerini köşü işlerin içinde buluyorlar. Biz de "genç" olduk. Ama

Genç Kuşak Dergisi

• **Voorbeeld van een leesopdracht uit het leerplan Arabisch**

Onderstaande tekst met vragen is door de examencommissie gemaakt in de tijd dat er nog geen centraal examen werd afgenomen. Het gaat hier om toetsing van de (intensieve) leesvaardigheid.

De tekst kan met een kleine aanpassing relevant worden gemaakt voor leesvaardigheidsoefening. In het leerplan zijn tips te vinden hoe je dat kunt doen.

De onderhavige tekst valt onder de functionele tekstsoorten; het gaat om een zakelijk schrijven van een bank met belangrijke informatie.

De tekst zou als volgt aangepakt kunnen worden.

Stap 1. Leerlingen voeren vóór het lezen opdrachten uit als:

- aangeven om wat voor soort tekst het gaat;
- voorspellingen doen over de mogelijke inhoud van de tekst, waarbij zij gebruik moeten maken van titel, kopjes, vetgedrukte woorden.

Stap 2. Leerlingen gaan de tekst in verschillende rondes lezen. Ze lezen bijvoorbeeld eerst de laatste alinea, waarna hun gevraagd wordt of ze meer te weten zijn gekomen over de inhoud van de tekst.

Stap 3. De docent stelt bepaalde vragen vooraf, zodat de leerlingen gerichter gaan lezen. In dit verband zouden de volgende vragen gesteld kunnen worden:

- Ga in de tekst na waarom de klanten van de bank zich moeten identificeren.
- Noem drie identiteitsdocumenten die in de tekst worden vermeld.

Het zoeken naar het antwoord op dit soort vragen helpt de leerlingen de tekst beter te begrijpen en ze kunnen daarmee de belangrijkste punten uit de tekst halen. Dit is een geschikte vooroefening voor het maken van een samenvatting.

البنك العام المغربي
Algemene Bank Marokko
Associer a l'Algemene Bank
Nederland N.V.

ابم بنك
ABM Bank

Departement:
Ref: مصداقية الشيك :
Date: 29 Ramadan 1410

زيوننا العزيز،

من أجل تحسين مصداقية الشيك كاتاة للآءء سريعة، فعالة وعملية و منعاة للعملائء، نعلن لكم وضع إجراء عملي قصد حمايتكم أفضل من إصدار الشيكات بدون رصيد. و لهذه الغاية، فإن كافة البنوك المغربية مُؤمنة باحترام التقاير الأتية، و العمل على احترامها من طرف الجميع.

تعريف الزبناء:
كل زبون، سواء كان شخصاً، ذاتياً أو معنوياً مُمَرَّب بأن يُعيد بنكه، زيادة على عناصر التعريف المعتادة، بوسائل التعريف التالية وذلك بملء المطبوع المُحق حُثيه فيما يخص الأشخاص الذاتيين:

- المغاربة: بطاقة التعريف الوطنية.
- الأءانب المقيمين بالمغرب: بطاقة الإقامة.
- الأءانب غير المقيمين: جواز السفر.

فيما يخص الأشخاص المعنويين:

- السُجُل التجاري.
- رقم الضريبة المهنية (الباتنتا).
- رقم الضريبة على الشركات.

و الهدف من هذه العناصر هو الحصول على تعريف أفضل للزبناء من أجل ضمان استعمال مُلائم لسير المُصلحة المركزي لعارض الآءء الموجودة في بنك المغرب.

و في الحالة التي لا يُسلم فيها أحد الزبناء ما طُلب منه فإن البنك لن يُسلمه دفترأ جديداً للشيكات.

المحور:	الخدمات العمومية.
المصدر:	البنك العام المغربي.
نوع النص:	رسالة إخبارية.

الواجب:

أضع علامة (X) أمام الجواب الصحيح:

1 - وَجَّهَ البنك إعلانا إلى:

- [ ] كل الزبناء.
- [ ] الزبناء المغاربة.
- [ ] الزبناء الأءانب المقيمين بالمغرب.
- [ ] الزبناء الأءانب غير المقيمين بالمغرب.

2 - ما هو الداعي إلى توجيه هذا الإعلان إلى الزبناء؟

- [ ] سرقة الشيكات.
- [ ] تزوير شيكات بدون رصيد.
- [ ] تزوير الشيكات.
- [ ] استعمال آءرين للشيكات المفقودة.

3 - يطبق هذا الإجراء على:

- [ ] البنك العام المغربي.
- [ ] بنك المغرب.
- [ ] كافة البنوك المغربية.
- [ ] بعض الأبنك المغربية.

4 - في حالة ما إذا امتنع الزبون عن تسليم ما طُلب منه:

- [ ] سيُشطب عليه كزبون.
- [ ] سيظل زبوناً دون أن يُسلم له دفتر شيكات.
- [ ] سيُعاقب بغرامة مالية أو بالسجن.
- [ ] سيؤَقَف حساباه مؤقتاً.

5 - إن الموضوع الرئيسي في النص هو:

- [ ] تدابير لحماية الأبنك من الشيكات بدون رصيد.
- [ ] تدابير لحماية الزبناء من إصدار الشيكات بدون رصيد.
- [ ] تدابير لتسهيل مراقبة الضرائب.
- [ ] تدابير لتحسين العلاقة بين البنك و الزبون.

مفتاح:
الجواب الصحيح هو:

سؤال 1 :	جواب 1
سؤال 2 :	جواب 1
سؤال 3 :	جواب 1
سؤال 4 :	جواب 1
سؤال 5 :	جواب 1

• **Voorbeeld van een gespreksoefening uit het leerplan Arabisch**

Hierna is een voorbeeld opgenomen voor het oefenen van de gespreksvaardigheid. De bedoeling is dat de leerlingen een monologisch gesprek oefenen. Het gaat hierbij om een situatie waarin een persoon van plan is andere mensen uit te nodigen op zijn/haar feest te komen. De opdracht bevat instructie die stapsgewijs gevolgd moet worden.

Eerst moeten de leerlingen een soortgelijke tekst lezen of beluisteren. Vervolgens gaan ze de opdracht voorbereiden. Dit houdt in dat ze voor zichzelf aantekeningen maken als ondersteuning bij de presentatie. Verschillende lees- en schrijfactiviteiten ondersteunen dus de gespreksoefening. Deze werkwijze is specifiek voor het Arabisch omdat voor het Standaard Arabisch zich weinig gelegenheden voordoen waarin deze taal wordt gesproken.

Deze oefening kan ook als schrijfpodracht worden uitgevoerd. De leerlingen wordt dan gevraagd een uitnodigingsbrief te schrijven.

Voorbeeld 11 (أخبرنا) C تلميذ / تلميذة تستعيني أن أحد الأصدقاء / إحدى الصديقات، ماذا تقرأين؟ (أخبرنا)

..... حركة الضمة
 ..... لغة الصغرة للطفل
 ..... مكان الفعل
 ..... الضمان
 ..... الهاء
 ..... و أيتها - أخرى مهمة:

محاوثة

فروض: A

تكتب محتاج الحوار التالي باستعمال جناحين من السيرة، الأول لـ A و الثاني لـ B و تتم قراءتها بحجة التلايح، بعدئذ يتناوب التلاميذ مثنى مثنى على التناوب بهنما وفق المثال المشاهد على السيرة.

B	A
2	1 السلام عليكم
4 ..... و أنت؟	3 ما اسمك؟
7 ..... و أنت؟	5 اسمي .....
9 أنت تركي؟	6 كم عمرك؟
12 عنتراني:	8 .....
.....	10 .....
..... و أنت؟	11 ما هو عنترالك؟
.....	13 عنتراني: .....
.....	.....

B أنت في عطلة في المغرب، يأتي واحد من أولاد/بنات الجيران في المغرب يسألك عن:

التسم الذي تدرس فيه: .....

الثانية: .....

ماذا تقوم به خارج الدراسة: .....

ما يحببك في هولندا؟ .....

C أنت في المغرب، خلال العطلة الصيفية، تريد أن تلعب إلى المسبح فتسال أحد معارفك عن:

عنتران المسبح .....

لمن الدخول: .....

الوصول اليه (إلى المسبح): .....

تطلب من أحد معارفك الألعاب معك: .....

Tot slot

De leerplannen Turks en Arabisch zullen de docenten goede handvatten kunnen bieden bij het vormgeven van de basisvorming voor hun taal, alhoewel dit van docenten nog wel het een en ander zal vergen. Het zou goed zijn als docenten met het oog op de steeds veranderende en heterogene populatie in de klassen verschillende of andere methoden dan zij gewend zijn zouden 'uitproberen'. Dit zou eventueel ook kunnen door bij docenten van andere moderne vreemde talen te kijken hoe die de basisvorming proberen te realiseren. Zo zou ook meer samenwerking tussen alle talen tot stand kunnen komen en een poging gedaan kunnen worden om talen meer op elkaar af te stemmen. Ik hoop dat de leerplannen hier een kleine bijdrage aan kunnen leveren. Tenslotte hoop ik dat, behalve docenten, ook ontwikkelaars van leermiddelen de leerplannen als leidraad zullen kunnen gebruiken.

Noot

De leerplannen Turks en Arabisch kunnen besteld worden bij Wolters-Noordhoff te Groningen (050-5226922). De bibliografische gegevens van de leerplannen luiden als volgt:

- Fatma Kaya, *Een leerplan Turks*, Groningen: Wolters-Noordhoff, 1996; ISBN 90 01 79421 1.
- Brahim Aboulhorma en Ali Liazid, *Een leerplan Arabisch*, Groningen: Wolters-Noordhoff, 1996; ISBN 90 01 79422 X.

Fatma Kaya

Geboren in 1969 te Den Haag. Studeerde Turkse taal- en letterkunde aan de Rijksuniversiteit Leiden. Werkte als docente Turks onder andere aan het Johan de Witt College in Den Haag. Is tegenwoordig studiebegeleider/voorlichter 'Turks in Europa' aan de letterenfaculteit van de Katholieke Universiteit Brabant.

Ali Liazid

Geboren in 1957 te Zerket (Marokko). Sinds 1986 docent Arabisch aan de SG Geerlandthof, na fusie Interconfessioneel Zuiderparkcollege te Rotterdam. Daarnaast sinds 1987 werkzaam als ontwikkelingsmedewerker bij Het Projectbureau, een afdeling van het Centrum Educatieve Dienstverlening Rotterdam. Werkt daar mee aan de ontwikkeling van leermiddelen *Arabisch voor de onderbouw van het basisonderwijs*.